

פָּרָק הַמִּישֵׁי

(בְּהִשְׁתַּמֵּשׁ הָאָדָם בְּכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְצַד תְּכֵלִית אַחַת)

צָרִיךְ לָאָדָם שִׁישְׁעֵבֵד כַּחוֹת נַפְשׁוֹ כְּלָם לְפִי הַדְּעָת, כְּפִי מֵהַשְׁהִקְדָּמְנוּ בְּפָרָק שְׁלִפְנֵי זֶה. וְיִשִּׁים לְנֶגֶד עֵינָיו תְּמִיד תְּכֵלִית אַחַת, וְהִיא: הַשְּׂגָת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כְּפִי יְכַלֵּת הָאָדָם לְדַעַת אוֹתָהּ. וְיִשִּׁים פְּעֻלוֹתָיו כֵּלָן: תְּנוּעוֹתָיו וּמְנוּחוֹתָיו וְכֻלְדָּבְרָיו מִבִּיאִים לְזוֹ הַתְּכֵלִית, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּפְעֻלוֹתָיו דְּבַר מִפְּעַל הַהֶבֶל, רְצוֹנֵי לוֹמֵר: פֶּעַל שֶׁלֹּא יָבִיא אֶל זֹאת הַתְּכֵלִית. וְהַמְשָׁל בּוֹ: שִׁישִׁים הַכּוֹנֵה בְּאֲכִילתוֹ וּבִשְׂתִיתוֹ, וּמִשְׁגָּלוֹ, וּשְׁנֵתוֹ וְיִקְצָתוֹ, וְתוּנֻעָתוֹ וּמְנוּחָתוֹ - בְּבִרְיאוֹת גּוֹפּוֹ לְבָד. וְהַכּוֹנֵה בְּבִרְיאוֹת גּוֹפּוֹ - שֶׁתִּמְצָא הַנֶּפֶשׁ כְּלִים בְּרִיאִים וְשִׁלְמִים לְקִנּוֹת הַחֻקִּים וְקִנּוֹת מַעֲלוֹת הַמִּדּוֹת וּמַעֲלוֹת הַשְּׂכָלִיּוֹת עַד שֶׁיִּגְיַע לְתְּכֵלִית הַהִיא.

וְעַלֵּזָה הַהֶקֶשׁ לֹא תִהְיֶה אִזּוֹ כּוֹנֵתוֹ אֶל הַהֲנָאָה לְבָד עַד שֶׁיִּבְחַר מִן־הַמְזוֹן וְהַמְשִׁתָּה הָעֶרֶב, וְכֵן בְּשִׂאָר הַהֲנָהגוֹת - אֲבָל כּוֹן אֶל הַמוֹעִיל: וְכִשִּׁיזְדָּמֵן שִׁיְהִיָּה עֶרֶב - יִהְיֶה; וְכִשִּׁיזְדָּמֵן שִׁיְהִיָּה בְּלַתִּי עֶרֶב - יִהְיֶה. אוֹ יְכוֹן אֶל הָעֶרֶב עַל דְּרָךְ חֻקֵּי הַרְפּוּאָה: כְּמִי שֶׁחָלְשָׁה תִּאֲוָתוֹ לְמֵאֲכָל - יַעֲרֶה בְּמִזְוֹנוֹת הַמִּתְבָּלִים הָעֶרְבִים שֶׁנֶּפֶשׁ הָאָדָם מִתְאֵוָה לָהֶם. וְכֵן מִי שֶׁהִתְעוֹרְרָה עָלָיו מְרָה שְׁחוֹרָה - יִסְרָה בְּשִׁמְיעַת הַנְּגוּנִים, וּבְמִינֵי זָמֵר, וּבְטִיּוֹל הַגְּנוּוֹת, וּבְבִנְיָנִים הַנְּאִים, וְחֻבְרַת הַצּוּרוֹת הַיְּפוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם מִמֵּהַשִּׁיִּרְחִיב הַנֶּפֶשׁ, וְיִסִּיר חָלִי הַמְרָה הַשְּׁחוֹרָה מִמֶּנּוּ. וְהַכּוֹנֵה בְּכֻלָּהּ - שִׁיִּבְרִיא גּוֹפּוֹ. וְתְּכֵלִית הַכּוֹנֵה בְּבִרְיאוֹת גּוֹפּוֹ - לְקִנּוֹת חֻקָּה. וְכֵן כְּשִׁיִּתְעַסֵּק לְקִנּוֹת מְמוֹן - תִּהְיֶה תְּכֵלִית כּוֹנֵתוֹ בְּקִבּוּצוֹ, שִׁיּוֹצִיא בְּמַעֲלוֹת וְשִׁיִּמְצָאָהוּ לְחוּשֵׁי גּוֹפּוֹ וְלִהְמַשִּׁיךְ מִצִּיאוֹתָיו, עַד שֶׁיִּשְׁיֵג וְיַדַּע מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מֵהַשִּׁאֲפָשֵׁר לְדַעַתוֹ.

וְעַל זֶה הַהֶקֶשׁ יֵשׁ לְמִלְאֲכַת הַרְפּוּאוֹת מְבּוּא גָדוֹל מְאֹד בְּמַעֲלוֹת הַשְּׂכָלִיּוֹת וְהַמִּדּוֹת וּבִידִיעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּבִהְגִיעַ אֶל הַהֲצַלְחָה הָאֲמִתִּית. וְיִהְיֶה לְמוֹדָהּ וּבִקְשָׁתָהּ עֲבוּדָה מִן־הָעֲבוּדוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְלֹא תִהְיֶה אִזּוֹ כְּאֲרִיגָה וְכַנְגְרוּת. כִּי בָּהּ נִשְׁעַר פְּעֻלוֹתֵינוּ, וְיִשׁוּבוּ פְּעֻלוֹת אֲנוּשִׁיּוֹת מִבִּיאוֹת אֶל הַמַּעֲלוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת. כִּי הָאָדָם שִׁיִּבֵּא וְיֵאֲכַל מְזוֹן עֶרֶב אֶל הַחֹף, טוֹב הָרִיחַ שֶׁנֶּפֶשׁ אָדָם מִתְאֵוָה לוֹ, וְהוּא מְזִיק לוֹ; וְאֲפָשֵׁר שִׁיְהִיָּה סָבָה לְחָלִי קָשָׁה, אוֹ לְמִיתַת פְּתָאִם - זֶה וּבְהֵמוֹת אֲצִלֵּי שׁוּיָן. וְאִין זֶה פֶּעַל הָאָדָם, מֵאֲשֶׁר הוּא אָדָם בְּעַל שְׂכָל; אֲמָנָם הוּא פֶּעַל אָדָם מֵאֲשֶׁר הוּא חֵי, נִמְשָׁל בְּבִהֵמוֹת נְדָמוֹ. וְאֲמָנָם יִהְיֶה פֶּעַל אֲנוּשִׁי, כְּשִׁיֵּאֲכַל הַמוֹעִיל לְבָד. וּפְעָמִים יִנִּיחַ הָעֶרֶב וְיֵאֲכַל הַנְּמָאִס, כְּפִי בְּקִשְׁתֵּי הַמוֹעִיל - וְזֶה פֶּעַל לְפִי הַדְּעָת, וּבְזֶה נִבְדָּל הָאָדָם בְּפְעֻלוֹתָיו מִזּוּלוֹתוֹ. וְכֵן כְּשִׁיִּבְעַל כְּשִׁיִּתְאֵוָה, מִבְּלַתִּי שִׁישְׁמַר הַנְּזַק וְהַתּוֹעֵלֶת - יֵשׁ לוֹ זֶה הַפֶּעַל מֵאֲשֶׁר הוּא בְּעַל חֵי, לֹא מֵאֲשֶׁר הוּא אָדָם.

ואפֿשר שְׁתֵּהִי הַנְּהַגְתּוֹ כְּלָה לְפִי־הַמּוֹעִיל, כְּמוֹ שְׂזַכְרֵנוּ, אֲלֵא שְׂיִשִּׁים הַתְּכֵלִית: בְּרִיאוֹת גּוֹפוֹ וּשְׁלֵמוֹתוֹ מִהַחֲלִים לְבָד - וְאִין זֶה חֲסִיד. כִּי כְּמוֹ שְׂבַחֵר זֶה הַנְּאִת הַבְּרִיאוֹת, בַּחֵר זֶה הַאֲחֵר הַנְּאִת הַמְּאֲכָל, אוֹ הַנְּאִת הַמְּשֻׁגָל - וְכֻלָּם אִין תְּכֵלִית אֲמִתִּית לְפַעֲלוֹתָם; אֲבָל הַנְּכוֹן: שְׂיִשִּׁים תְּכֵלִית כֹּל מַה שְׂיִתְעַסֵּק בּוֹבְרִיאוֹת גּוֹפוֹ וְהַמְּשֻׁד מְצִיאוֹתוֹ עַל הַשְּׁלֵמוֹת, כְּדֵי שְׂיִשְׂאָרוּ כְּלֵי כַּחוֹת נַפְשׁוֹ - אֲשֶׁר הֵם אֲבָרֵי הַגּוּף - שְׁלֵמִים; וְתִתְעַסֵּק נַפְשׁוֹ מִבְּלֵי מוֹנֵעַ בְּמַעֲלוֹת הַמַּדּוֹת וּבְמַעֲלוֹת הַשְּׁכֵלִיּוֹת. וְכֵן כְּלָמָה שְׂיִלְמַדְהוּ מִן־הַחֲכָמוֹת וּמִן־הַדְּעוֹת שְׂיִשִּׁיג. מַה־שֶּׁהוּא מִהֵן דְּרָךְ לְתְּכֵלִית הֵי־הִיא - אִין בּוֹ דִּין וּדְבָרִים; וּמַה־שֶּׁאִין בּוֹ תּוֹעֵלֶת בְּתְּכֵלִית הֵי־הִיא: כְּשֶׁאֵלֶת הַחֲשׁוֹבוֹן, וְסִפְרֵי הַחֲרוּטִים וְהַתְּחַבּוּלוֹת, וְלִהְרַבּוֹת מְשֻׁאֵלוֹת אֶל־הַנְּדָסָה, וּמְשִׁיכֵת הַמְּשֻׁקָלִים, וְהַרְבֵּה כְּיוֹצֵא בְּאֵלוֹ - תֵּהִי הַכּוֹנֵה בָּהֶם לְחַדֵּד הַשְּׁכָל וְלִהְרַגֵּל כַּח הַשְּׁכָלִי בְּדַרְכֵי הַמוֹפֵת, עַד שְׂיִגִיעַ לוֹ לְאֲדָם קִנְיָן יְדִיעַת הַהֶקֶשׁ הַמוֹפְתִי מְזוּלָתוֹ, וְיִהְיֶה לוֹ זֶה הַדְּרָךְ שְׂיִגִיעַ בּוֹ לְיְדִיעַת אֲמִתֵּת מְצִיאוֹת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ. וְכֵן בְּדְבָרֵי הָאֲדָם כָּלָם: אִין צְרִיךְ שְׂיִדְבֵר בָּהֶם אֲלֵא בְּמַה־שִּׁיבִיא לְנַפְשׁוֹ בּוֹ תּוֹעֵלֶת, אוֹ יִרְחִיק הַזֶּק מִנַּפְשׁוֹ, אוֹ מְגוּפוֹ; אוֹ בְּחֻמָּה, אוֹ בְּמַעֲלָה; בְּשִׁבְחַ מַעֲלָה, אוֹ מַעֲלָה; אוֹ לְגִנוּת גְּנוּת, אוֹ מְגָנָה. כִּי קִלְלַת בְּעָלֵי הַחֲסִירוֹנוֹת וְזִכְרָם לְגִנוּת - אִם יִהְיֶה הַכּוֹנֵה בּוֹ לְחַסְרָם אֲצֵל בְּנֵי אָדָם, עַד שְׂיִתְרַחֲקוּ מֵהֶם וְלֹא יַעֲשׂוּ כְּמַעֲשֵׂיהֶם - הוּא דְבַר מְחִיב, וְהִיא מַעֲלָה. הֲלֹא תִרְאֶה אֲמָרוֹ יִתְבָּרַךְ: כְּמַעֲשֵׂה אֲרַמְצָרִים אֲשֶׁר יִשְׁבְּתָם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ (ויקרא יח ג). וְסִפּוֹר הַסְּדוּמִים וְכֻלְמַה־שֶּׁבָא בְּמִקְרָא מִסְּפּוֹר גְּנוּת בְּעָלֵי הַחֲסִירוֹנוֹת וְזִכְרָם לְגִנְאֵי, וְשִׁבְחַ הַטּוֹבִים וְהַגְּדֻלָּתָם - אִין הַכּוֹנֵה בּוֹ רַק מַה־שְׂזַכְרֵתִי לָךְ: עַד שְׂיִמְשַׁכּוּ בְּנֵי אָדָם אַחֲרֵי הַדְּרָכִים הַטּוֹבִים הָאֵלֶּה, וְיִתְרַחֲקוּ מִדְּרָכֵי הָרָעִים הֵהֶם. וְכְּשִׂישִׁים הָאֲדָם כּוֹנְתוֹ אֵל זֶה הַעֲנִין, יִבְטַל מִפְּעֻלוֹתָיו וְיַחֲסֵר מִמַּאֲמָרָיו הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי מִי שְׂיִכּוֹן אֵל זֶה הַעֲנִין - לֹא יִתְעוֹרֵר לְפִתַּח הַכְּתָלִים בְּזָהָב, אוֹ לַעֲשׂוֹת רְקוּם זָהָב בְּבַגְדָיו הַנְּאִים. הָאֵלֵהִים! אִם לֹא יִכּוֹן בְּזֶה לְהַרְחִיב נַפְשׁוֹ כְּדֵי שְׂתִבְרִיא וְיִרְחִיק מִמֶּנָּה חֲלִיָּה, עַד שְׁתֵּהִי בְּהִירָה זָכָה לְקַבֵּל הַחֲכָמוֹת. וְהוּא אֲמָרָם, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה: "דִּירָה נְאֻה, וְאִשָּׁה נְאֻה, וּמִטָּה מַצַּעַת לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים". כִּי הַנְּפֶשׁ תִּלְאָה וְתַעֲכָר הַמְּחַשְׁבָה בְּהַתְּמַדַּת עֵיוֹן הַדְּבָרִים הָעֲכוּרִים, כְּמוֹ שְׂיִלְאָה הַגּוּף בְּעֲשׂוֹתוֹ הַמְּלָאכּוֹת הַכְּבֹדוֹת עַד שְׂיִנוּחַ וְיַנְפֶּשׁ, וְאִזּוֹ יָשׁוּב לְמִזְגוֹ הַשְּׁנוּה - כֵּן צְרִיכָה הַנְּפֶשׁ גַּם־כֵּן לְהִתְעַסֵּק בְּמִנוּחַת הַחוּשִׁים בְּעֵיוֹן לְפִתּוּחִים וְלַעֲנִינִים הַנְּאִים, עַד שְׂתִסּוֹר מִמֶּנָּה הַלְּאוֹת. כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ: "כִּי הוּוֹ חֲלָשִׁי רַבָּן מְגַרְסִי־הוּוֹ הוּוֹ אֲמָרֵי מִלְתָּא דְּבְדִיחוֹתָא". וְיַחֲשַׁב שְׂעֵלְזָה הַצַּד - לֹא יִהְיֶה אֵלֶּה רְעוֹת וְלֹא מַעֲשֵׂה הַבָּל, רְצוֹנֵי לּוֹמַר: עֲשִׂית הַפִּתּוּחִים וְהַצִּיּוּרִים בְּבִנְיָנִים וּבְכָלִים וּבְבַגְדִים.

וְדַע, שְׂזֵאת הַמְּדַרְגָּה הִיא מְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה מְאֹד וְחַמוּרָה, לֹא יִשְׂיִגוּהָ אֲלֵא מְעַט מְזַעַר וְאַחֵר הַרְגֵל גְּדוֹל. וְכְּשִׂיזְדַּמֵּן מְצִיאוֹת הָאֲדָם שְׂזֵה עֲנִינוֹ - אִינִי אוֹמֵר שֶׁהוּא לְמִטָּה מִן־הַנְּבִיאִים. רְצוֹנֵי לּוֹמַר: שְׂיִשְׁמַשׁ כַּחוֹת נַפְשׁוֹ כָּלָם וְיִשִּׁים תְּכֵלִיתָם - יְדִיעַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ לְבָד; וְלֹא יַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה קֶטַן אוֹ גְּדוֹל, וְלֹא יְדַבֵּר

דָּבָר - אֵלָּא שֶׁהַפְּעֵל הֵהוּא, או הַדְּבָר הֵהוּא מִבֵּיא לְמַעֲלָה, או לְמַהֲשֵׁמְבִיא אֶלְמַעֲלָה. וְהוּא יִחְשָׁב וְיִסְתַּכַּל בְּכַלפְּעֵל וּתְנוּעָה וְיִרְאָה אִם יָבִיא אֶל הַתְּכָלִית הַהִיא, או לֹא יָבִיא - וְאִז יַעֲשֶׂהוּ.

וְזֶהוּ אֲשֶׁר בִּקְשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּכְוֶן אֵלָיו, בְּאִמְרוֹ: וְאֵהֲבֵת אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ. רָצָה לומר: בְּכָל־חֻלְקֵי נַפְשְׁךָ - שֶׁתַּעֲשֶׂה תְּכָלִית כָּל חֻלְק מִמֶּנָּה תְּכָלִית אַחַת וְהִיא: לְאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכִבֵּר הַזְּהִיר הַנְּבִיא, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל־זֶה גָּסְכֵן וְאָמַר: בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעָהוּ (משלי ג ו), וּפְרָשׁוּ הַחֻכְמִים, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָהּ, וְאָמְרוּ: "אֲפִילוּ לְדָבָר עֲבָרָה". וְרָצוֹנָם לומר: שֶׁתִּשִּׂים לַפְּעֵל הֵהוּא תְּכָלִית, וְהִיא - הָאִמְתּוּת, אֶף-עַל-פִּי שֵׁישׁ בּוֹ עֲבָרָה מִצַּד אֶחָד. וְכִבֵּר כָּל־לֵו הַחֻכְמִים, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָהּ, זֶה הָעֵינָן כָּלוּ בְּקִצְרָה בְּמִלּוֹת מוֹעֲטוֹת מוֹרוֹת עַל־זֶה הָעֵינָן הוֹרְאָה שְׁלֵמָה מְאֹד, עַד כְּשֶׁאַתָּה תִּבְחַן הַמִּלּוֹת, אִיךָ סָפְרוּ זֶה הָעֵינָן הַגְּדוֹל וְהָעֲצוּם כָּלוּ, אֲשֶׁר חִבְּרוּ בּוֹ חִבּוּרִים וְלֹא הִשְׁלִימוּהוּ - תִּדְעַ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכַח אֱלֹהִים בְּלֹא סִפְק, וְהוּא אִמְרָם בְּצוֹאוֹתֵיהֶם: "וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם". וְזֶהוּ הָעֵינָן אֲשֶׁר בְּאִרְנוּהוּ בְּזֶה הַפְּרָק; וְזֶהוּ שְׁעוֹר מֵה שְׂרָאִינוּהוּ רְאוּי לְזָכְרוֹ הֵנָּה, לְפִי זֹאת הַהִקְדָּמָה.